

Si le Comité central parvient à recueillir les fonds nécessaires, il enverra un ou plusieurs wagons de vêtements, vivres et médicaments aux prisonniers de guerre et réfugiés de l'Ukraine occidentale. Cet envoi sera accompagné par une personne, de nationalité suisse, du Comité International de la Croix-Rouge.

3. Le Comité central de la Croix-Rouge Ukrainienne se chargera de procurer aux soldats ukrainiens sans famille des parrains de guerre qui s'occuperont d'eux et les soutiendront moralement.

Représentation.

Conscient de sa lourde tâche, le Comité central de la Croix-Rouge Ukrainienne à Genève invite ses compatriotes à organiser, dans chaque colonie ukrainienne à l'étranger, des Comités de la Croix-Rouge Ukrainienne ou des organismes humanitaires similaires et à entrer en contact avec notre Comité central. Le Comité central à Genève demande dans chaque centre ukrainien un représentant capable, loyal, fidèle et énergique, dont le travail sera, il va de soi, bénévole, comme celui du Comité central.

Finance.

Tout Ukrainien doit nous venir en aide soit par la parole, soit par l'action (dons, cotisations), car le Comité central s'occupera de tous les ressortissants ukrainiens sans distinction de convictions politiques, religieuses ou sociales.

Le terrible sort de l'Ukraine doit inciter tous ses enfants à s'unir dans un élan généreux afin de réaliser cette œuvre humanitaire nationale sur laquelle nous appelons la bénédiction divine.

*Comité et Ouvroir ukraïno-suisse
au profit des soldats et victimes de la guerre.*

Présidente : Mme IDA DE BATCHINSKA
Secrétaire : Mlle ANDREE CURCHOD

Adresse du Comité : 3, Rue de la Confédération. Genève (Suisse),
Tél. 425-40. Adr. télégr. Ukraincomité, Genève.

Genève, le 1er novembre 1939.

Envoyer les dons et les cotisations au compte en banque du « Comité et Ouvroir ukraïno-suisse au profit des soldats et victimes de la guerre » à la « Société de Banque Suisse » à Genève.

Редакція й адміністрація та адреса для звичайної кореспонденції: «Le TRIDENT» 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.
Адреса для грошових переказів і рекомендованої кореспонденції: I. RUDICEV. 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.
Le Gérant : M-me Perdrizet

Imprimerie L. BERESNIAK. 12. Rue Lagrange. Paris (5).

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT UKRAÏNIENNE

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAÏNE

FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 36 (686) Рік вид. XV. 19 листопада 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Про велику втрату загально-національну — смерть самовідданного борця за визволення України та її державність, вельми заслуженого громадського діяча й мужа державного, видатного вченого — професора

Олександра Гнатовича Лотоцького

колишнього Заступника Голови Ради Міністрів УНР, Державного Контрольора, Генерального Писаря, Міністра Віроісповідань Української Держави, Посла в Туреччині, Губерніяльного Комісара Буковини, Професора Українського Університету в Празі, першого Директора Українського Наукового Інституту у Варшаві, члена Наукового Товариства імені Т. Шевченка у Львові, Українського Наукового Товариства у Києві, почесного члена Української Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі, давнього й довголітнього співробітника нашого тижневика і т. д., і т. д., що спочив на віки, внаслідок жертвою війни, у Варшаві 22 жовтня 1939 року,

з гірким жалем повідомляє українське громадянство тяжко засмучена редакція «Тризуба».

Службу Богу за спокій душі його й панахиду одправлено в Українській Православній Церкві в Парижі минулої неділі 12 листопада с. р.

Париж, неділя, 19 листопада 1936 року

Справа допомоги українцям — воякам, військовим полоненим, збігням політичним і взагалі жертвам війни — справа нагальна.

Та те великої ваги діло до доброго кінця довести можна лише спільними скоординованими зусиллями всього українського громадянства на тих частинах нашої землі, які ще не взято в московські кайдани і в розсіянні на еміграції сущого, та за допомогою міжнародніх гуманітарних організацій, в першу чергу Червоного Хреста.

Про заходи до створення потрібної на це загально-національної організації під егідою Червоного Хреста, заходи які, не зважаючи на всі перешкоди формального характеру, привели вже до створення українського червонохресного комітету в Женеві довідаються читачі «Тризуба» з допису нашого тамошнього кореспондента, що його уміщено в цьому числі.

Можемо, як найщиріше привітати щасливу ініціативу наших женеvських земляків, що поклали підвалини одновленню організації, яка повинна мати загально-національний характер.

А разом з тим мусимо висловити найсердечнішу подяку тим женеvським приятелям-чужинцям, які свого благородною допомогою спричинилися до успіхів перших кроків цієї організації.

Досі пощастило перебороти формальні перешкоди, які були не малі. Перед женеvським Комітетом, що під назвою «Комітет і Робітня Україно-Швейцарська на користь воякам і жертвам війни» — визнаний фактично Міжнароднім Червоним Хрестом, який увійшов з ним в ділові стосунки, — одкриваються широкі перспективи. Силою фактів, Комітет цей стає нормальною централею усіх подібних організацій українських світами розкиданих.

Але конечною умовою успіху його діяльності такої потрібної й корисної для всього українського народу, являється єдність зусиль і координація праці аналогічних організацій, що вже існують чи мають повстати, внутрішня національна дисципліна, добровільне підпорядкування вже існуючій центральній установі.

Нема чого й говорити, якими шкідливими для наслідків цієї праці такої конечної й такої поважної були б рівнобіжні нескоординовані виступи окремих людей й організацій, одночасне існування ріжних однородних організацій, а ще гірше їхня конкуренція та взаємне поборювання. Такі негативні явища, що ми їх свідками так часто буваємо в українському життю, принесли б собою в цій сфері і велику шкоду престижеві нашого національного імени.

Хочемо вірити, що хоч і як поділене на ріжні течії та одлами наше громадянство, в цій справі аполітичній, гуманітарній, загально-національній — воно здолає стати вище над усякі поріжнення ріжного характеру, в суті своїй дрібні й переходящі, і виявити на цьому ґрунті спільну волю і спільний чин на добро всьому народові українському.

ЗАХІДНЯ УКРАЇНА В МОСКОВСЬКІМ ЯРМІ

Здобуття західне-українських земель було завданням кожного московського уряду. Це завдання перебрав большевицький уряд від царського разом з цілим програмом московського імперіялізму. Західне-український «уряд» було, як відомо, утворено негайно по устійненні самого большевицького уряду. Його українських членів було справді зліквідовано при ріжних «чистках», але на цілу акцію московського уряду на українських землях Польщі це поважного впливу, очевидно, не мало. Вона не припинялась ніколи і дала справді де-які результати. Не заплюшуймо очі на те, що господарські, суспільні, а перед усім національно-політичні відносини, що панували на землях Польщі з українським та білоруським населенням, давали багато нагод для московської демаґогії. Тим більші розміри прибрала тут політична акція, большевізація міст і сел, цілого життя нещасливого населення, переводжувана поруч з самою окупацією. Приготовання цієї акції було розпочато на дуже широку скалю по цілому ССР, а перед усім на Україні та Білорусі, негайно по історичній промові Молотова 16. IX, в якій було проголошено рішення совітського уряду післати військо до Польщі, «боронити життя й майно споріднених українців і білорусинів». Цікаво й характеристично, що на численних зборах, в «патріотичних» листах спрямованих до уряду і «великого» Сталіна та в пресі було старанно замов-

чувано той факт, що окупацію переводилося в порозумінні з Німеччиною, а більшу частину Галичини навіть просто переби-
ралось з німецьких рук. Отже твердження про оборону праців-
ного населення від «насильств польських панів» виглядало досить
смішно. Але більше того, робилося навіть справді дуже наївно
вигляд, ніби совітська окупація мала попередити й спинити ні-
мецький частуп. В згаданій промові заявив Молотов, як «справж-
ній великодержавний дипломат», що на «терені Польщі витвори-
лися умовини, сприятливі для ріжних несподіванок, які можуть
бути загрозливими для ССР...» Цим натякалося звичайно на
загрозу лише з німецького боку і підкреслювалось «незалеж-
ність» совітської політики. Пропаганду в цім напрямі було роз-
винено й по цілому Союзу, як це було видно з резолюцій числен-
них зборів, де одноставно хвалилося з «найбільшим ентузіаз-
мом мудре рішення уряду прийти з допомогою Західній Україні
і Білоруси».

Цю вакханалію совітської демагогії було перенесено безпо-
середнє на територію Польщі в міру повільного переведення оку-
пації. Про «похід» червоної армії в Польщі дає досить детальний
образ совітська преса з численними ілюстраціями, що мають
свідчити про ентузіазм місцевого населення «без ріжнці націо-
нальностей», з яким воно зустрічало совітська військо. Його мі-
літарне «геройств» обмежувалося, як це видно з самої совітської
преси, майже виключно на «викурюванні панських офіцерів»
з окремих будинків, де вони намагалися місцями ставити опір
московському наступу. Яким чином спромоглися большевики
забрати «25.000 полонених», лишається, розуміється, таємницею
совітського всенного справоздання. Коли це число має взагалі
щось спільного з дійсністю, то це значить, що до нього просто бу-
ло включено жандармів, офіцерів, дідичів, осадників, заможні-
ших українських селян, а головню численних «ворогів україн-
ського народу», про «виловлювання» яких у Львові та по інших
містах і селах повідомляла часто совітська преса. Полоненим жов-
нірам большевики пропонували звичайно зривати епслети і роз-
ходитися до дому, боючись очевидно послишати їх десь в ССР
з огляду на їх можливе «контрреволюційне» успосблення.

На українські і білоруські землі Польщі прийшли больше-
вики не як до невідомого краю. По містах і селах стрінули їх міс-
цеві комуністичні організації головню серед мійського і містеч-
кового жидівського населення, з якого складалась головню
юрба, що вітала «захоплено» большевицьке військо, як це можна
зрештою бачити й на численних світлинах, поданих совітською
пресою. Головною основою большевицької демагогії серед селян-
ства являється, розуміється, заклик забирати землі польських
дідичів та осадників разом з цілим їх майном. Переводили це зви-
чайно комітети складені нашвидко з «представників працівного
населення», себ-то місцевих комуністів та сельробів ріжних га-
тунків під проводом, чи у всякім разі при участі, якогось пред-

ставника окупаційної військової влади. Якихось нових форм зе-
мельної власности тим часом не означено. Можливо, що це буде
зроблено протягом найближчої сесії Найвищих Рад України та
Білоруси разом з проголошенням прилучення до них їх західних
частин. Тим часом відбувалося вже переведення виборів на «но-
воприлучених» землях. Дуже характеристично у всякім разі,
що в совітській пресі нема тим часом найменшої згадки про мож-
ливе впровадження колхозної господарки на тих землях. Коллек-
тивізацію хліборобства уважає московський уряд, очевидно,
надто мало привабливою, щоб поспішити з її впровадженням.

Але тим більше поспішає він з тим, чим на його, думку може
похвалитися та здобути собі прихильність «працівного населе-
ня». Грабувати селянство совітська влада не поспішає, доводить-
ся навіть де-які товари, перед усім сіль, нафту, тютюн, цукор
і т. ин. Найширше розвинено демагогію на полі національної
культури. В багатьох містах відчинено наново народні і середні
школи, а навіть і львівський університет. Мова навчання така,
«якої жадає населення», між иншим і московська. «Московське»
населення творять, очевидно, не стільки москвофільські недобит-
ки, для яких розпочалось тепер золота доба, як жиди, що чис-
лять на блискучу кар'єру в «соціалістичній» державі. Совітську,
тако-ж і українську, пресу постачається разом з портретами
совітських можновладців тягаровими автами. На світлинах в «Из-
вестіях» та «Правді» можна бачити, як «населення кидається захоп-
лено до совітської преси». Разом з тим по значніших містах, між
иншим і в Рівнім, заснованно нові видання, але не лише в ук-
раїнській, білоруській та польській, а й в московській мові. От-
же на акцію московщення Західньої України чекати не дово-
диться.

Спеціальні заходи робить окупаційна влада, щоб притягти
на свій бік принаймні ту частину української інтелігенції, яку не
зачислено відразу до категорії «ворогів українського народу».
Категорія ця, очевидно, дуже численна. З старого національно-
політичного проводу Західньої України не згадується по-між
германіччями і членами ріжних новоутворених організацій ані
одного імені, отже його зачислено, очевидно, в повнім обсязі
до цієї небезпечної категорії. По-між членами комітету для пере-
ведення виборів до Найвищої Ради згадується лише композитора
Барвінського, инші цілком невідомі. В проводі організації лі-
карів згадується доктора Панчишина. На загал-же совітська пре-
са дуже хвалиться тим, що численні кадри безробітної перед тим
української інтелігенції дістали при совітській владі працю.
Як довго це триватиме, і скільки з цих українських інтелігентів
буде зачислено незабаром до «ворогів українського народу»,
— покаже, розуміється, найближча майбутність. Московська
демагогія має, як відомо, короткі ноги, отже ходить не далеко...

Полишаючи на боці всі пророцтва відносно того, чи спромо-
жеться Московщина втримати на довший час новоздобуті частини

України та Білоруси, чи ж втратить не лише їх, а й цілу Україну та Білорусь, належить у всякім разі зважити можливі наслідки сучасного територіяльного поширення московського імперіялізму в західнім напрямку. Ріжниця в цім відношенні по-між Західньою Україною та Білорусю не якісна, а лише кількісна. Отже те, що на нашу думку слушно відносно України, відноситься в меншій мірі й до Білоруси. Основна ріжниця між ними справді та, що Галичина властиво ніколи не знала московського панування взагалі, а Західня Білорусь не знала лише большевицького панування. Щодо українських земель Польщі по-за межами колишньої Австрії, то вони зрobili прстягом минулих двадцяти років поважний національно-політичний поступ під впливом Галичини. Отже й відносини їх, а особливо молодшого покоління, до московської влади не будуть різнитися псважно від галицьких.

Хоч приблизно сім мільйонів західніх українців творитимуть в межах ССРСР ледве п'яту частину цілою його українського населення, але національно-політичний вплив їх на нього може бути без порівняння значно більший од цього чисельного відношення. Вдержати межу по-між Західньою та старою совітською Україною дється лише почасти, тим більше, що межу цю стирає в деякій мірі самий московський уряд, заходжуючись чим скорше збольшевізувати окуповані терени. Разом з червоною армією на захід посунув і цілий величезний пропагандистський апарат, преса, кіно, український театр, спієсчі і танечні організації і так ин., щоб показати цілий розвиток «української» культури. З промовами і відчитами вирядиєся до Тарнополя, Дрогобича, Львова і т. д. самий «товарищ» Хрущов з цілою зграєю підручних посіпак. З другого ж боку українських селян з цього боку Збруча вожено було в тягарових автах подивляти колхозні господарства по тім боці Збруча в супроводі звичайних демагогічних маніфестацій.

Отже рух по-між Західньою Україною та теренами старої московської окупації України існує й буде, очевидно, в деякій мірі розвиватися далі. Коли пишеться багато про наступ Московщини на захід, то можна говорити з деяким правом і про ідеологічний, себ-то національно-політичний, наступ українського заходу на схід, який не годиться цілком легковажити. Звичайних московських засобів поборення українського руху уживається вже, розуміється, на широку скалю і в Галичині та на Волині, і їх буде відповідно до обставин поширювано, але поки триватиме війна, творитиме вона поважні перешкоди для московської акції на Західній Україні. На те складається багато причин.

Нове територіяльне поширення влади московського імперіялізму не скріплює її над поневоленими раніше націями принаймні доти, доки цю владу на нових теренах не устійнено. Нова форма поширення московської влади, протекторат над балтійськими державами, не лише руйнує хінський мур, що оточував досі ССРСР, а й викликає небезпечні для Москви думки про можливість змін в

політичній структурі самого Совітського Союзу. Думки ці спрямовує сама московська пропаганда в сферу міжнаціональних відносин. Совітська преса популяризує тепер широко переконання, що «лоскутна» (складена з кусників тканини) польська держава розвалилась наслідком поневолення національних меншин польською панівною класою. Тим часом чисельні відносини по-між окремими націями в межах ССРСР без порівняння гірші для москвинів, ніж вони були для поляків в Польській республіці. По окупації Західньої України та Білоруси москвини творять вже цілком безсумнівну меншість в межах їх «лоскутної» держави. Становище їх тим гірше тому, що засаду «совітського багатонаціонального народу» оперту на комуністичній доктрині безнадійно скомпромітовано порозумінням «большевизму з гітлеризмом», яке по-над кожний сумнів доводить ще раз, що Кремль кермується виключно політичними конечностями і інтересами московського імперіялізму.

Питання про те, оскільки засаду національно-територіяльного відокремлення додержується справді при сучасній політичній перебудові сходу Європи, можемо тим часом полишити з успіхом на боці, як неналежне безпосереднє до теми. Але стоїмо перед фактом того, що на руїнах колишньої ЧСР повстав Чесько-Моравський Протекторат, а на руїнах Польщі прсектується утворити польський протекторат. Промайнула так-ж незвичайно характеристична вістка про те, що британська опозиція зацікавилась питанням, яке тим часом принаймні не сміло б цікавити ні одного англійця, а саме, оскільки сучасний німецько-совітський кордон відповідає лінії Керзона. Безсумнівним ствердженням національно-територіяльної засади є у всякім разі той факт, що Німеччина відтягає свої національні меншини не лише з балтійських держав, а й з цілої території, що перебуває під владою Москви.

В часі війни вирішальними являються розуміється, лише стратегічні і взагалі мілітарні чинники, але Московщина в цій війні тим часом формальної безпосередньої участі не бере. Невідомо навіть, чи вона в ній участь візьме. Але відомо, що вона цієї війни цілком слушно боїться, як одинока «лоскутна» держава, що лишилася ще тим часом на сході Європи. Вона «здійснила» свою вікову мрію мати «український Премонт» у власних державних межах. Найближча майбутність покаже, чи не буде він для Московщини тут небезпечнішим, ніж був по-за межами ССРСР.

І. Павленко

Привертаємо увагу наших громадян, що перебувають у Франції, до конечної необхідности при залагодженню ріжних формальностей, отриманні паперів, виконанню своїх військових обовязків — настоювати перед відповідними владами на правильному зазначенню своєї національности — української. Це має по-за практичне велике принципіальне значіння, підкреслюючи активну участь українців, як свідомих синів своєї нації, в обороні країни, гостинністю якої вони користуються.

ДОЛЯ МИТРОПОЛИТА А. ШЕПТИЦЬКОГО

Одразу по занятті Львова московським військом широко розійшлися тривожні чутки про долю Митрополита Андрія Шептицького. Чужеземні газети подавали, як певну, вістку про розстріл його окупантами. З другого боку, приходили різні й суперечні відомості. Так, наша редакція одержала з українських католицьких кол Північної Америки каблограму з запитанням, чи справді Митрополит А. Шептицький і Голова Української Парламентарної Репрезентації В. Мудрий знаходяться в Парижі? На жаль, довелося те-ж телеграфічно одповісти негативно.

Глибоко поділяючи тривогу всього українського громадянства за долю визначного сина рідної землі, великого патріота і щедрого мецената, наша Місія вдалася одразу до Апостольської Нунціатури в Парижі прохаючи її подати, які вона має відомості в цій справі.

Та, на жаль, і там не було тоді ще перевірених вістей. Цими-ж днями Апостольська Нунціатура ласкаво подала нам звістку, якою пспішаємо поділитися з нашими читачами, що «Святий Престол міг дізнатися, що його Ексцеленція Високопреосвященний Владика, граф Андрей Шептицький, Галицький Митрополит Греко-Католицький, ще живий й перебуває завжди у Львові».

Цю втішну звістку стверджено нам і з іншого вельми авторитетного дипломатичного джерела, яке додало, що Митрополита інтерновано в його палаті.

Іменем співробітників, читальників і всіх прихильників «Тризуба» складаємо на цьому місці Високопреосвященному Владичі, особу якого оточують глибокою пошаною всі українці без різниці частин нашої землі, з яких походять, і віроісповідання, до якого належать, найщиріші побажання — щасливо перебути і цей, другий уже на його віку, московський полон.

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ

Засновання в Женеві Комітету Українського Червоного Хреста і робітні на поміч військовим, полоненим і жертвам війни.

(Лист із Женеві від власного кореспондента)

Українська колонія в Женеві, як відомо ніколи не була числена. Саме напередодні війни вона ще зменшилася з від'їздом кількох громадян до Франції і до Польщі. Тим не менш, з оголошенням війни, вона

не залишилася бездіяльна, — навпаки при помочи своїх приятелів швейцарців, вона негайно пристосувала свою діяльність до нових вимог часу. Раніш всього вона проголосила свою вірність принципам демократичности і незалежности соборної Батьківщини як те було висловлено в декларації уряду УНР з 20 вересня та в численних статтях «Тризуба». Одночасно українська колонія з задоволенням прийняла до відомости аналогічну позицію партії ОУН («націоналістів»), яка була декларована в газеті «Українське Слово» в Парижі з дня 24 вересня і в наступних числах. Натурально ці запевнення українців Женеві торкаються всіх, за винятком одної родини, котра відмовилася, не подаючи причин, співробітничати в Комітеті У. Ч. Х. з іншими земляками.

Потім, за ініціативою пані Иди Бачинської з славного колись роду англійських католиків Едварс-ді-Ферері, але уродженої на Україні, було скликано збори всіх українок та їх женевських приятельок для обмірковання і уконститування Осередкового Комітету Українського Червоного Хреста і при нім Робітні для улегшення долі наших взяків добровольців в арміях демократичного англо-французького блоку, а тако-ж для полонених і цивільних збігців та інтернованих на обидвох фронтах, головно, Західньої України та на теренах Польщі. Збори ці відбулися під головуванням п.Евгена Бачинського, як голови Українського Клуба в Женеві і сеньора політично-державницької еміграції в Європі, і при участі 7 пань українок і 7 пань швейцарок. Збори заслухали деталеву пропозицію п. голови для біжучої діяльності і ухвалили заснувати дієвий благодійний Українсько-Швейцарський Комітет для помочи жовнірам і жертвам війни (при нім Робітню), який, як те докладно зазначено в протоколі Зборів, має, у співробітництві з Міжнародним Комітетом Червоного Хреста та усіма червонохресними і іншими організаціями, як народів, які межують з українською етнографічною територією, так і в державах, сусідах України, сповняти усі функції Міжнароднього Червоного Хреста у стосованню до українського народу. Отже Комітет У. Ч. Х. в Женеві має розшукувати своїх земляків військових і цивільних, як в таборах полонених, так і в концентраційних цивільних таборах збігців і інтернованих воюючих держав та передавати про них відомості їх родичам цілого світу, оскільки вони зголошуватимуться безпосередне в Комітеті, потім буде з ними листуватися і підносити на дусі, спомагати різними в міру можливости (треба багато щедрих пожертв!..) посилками як з теплими річами, так і з їжою, нарешті буде брати і підшукувати для безродинних вояків дієвих армій української народности хрестних батьків, які ними будуть далі опікуватися підчас війни. На чолі Комітету і Робітні знаходиться пані Ида Бачинська, як президентша, пані Гайді Лівичька і панна Андрія Кюршо виконують функції секретарш, а панна Оксана Товмачівна є скарбником. Технічними дорадниками, ревізорами і взагалі помішниками Комітету запрошені пп. Евген Бачинський, Михайло Еремів, Омелян Ніжанківський і Микола Троцький (Данько). Комітет має свій Патронат видатних громадських діячів, до якого досі ласкаво зголосилися одна дідичка, прихильниця Української Автокефальної Православної церкви; відомий адвокат, президент товариства розбудови міста Женеві; директор найбільшого швейцарського французькою мовою щоденника; профе-

сор і декан Женевського університету; світової слави вчений, член колишньої (в 1920 році) Ліги за незалежність України і інших народів бувшої Росії; відома швейцарська письменниця і, сподіватися треба, ще приступлять і інші визначні особи. Комітет визнав потрібним, принаймні на початку своєї діяльності, приєднатися до Української Секції Червоного Хреста в Канаді, хоч уважає в дальшій розвитку своєї організації стати тим осередком, до якого приєднуються усі аналогічні Комітети У. Ч. Х., організовані по всіх державах, де перебуває українська еміграція. Робітня Комітету функціонує що кожної п'ятниці і вже випродукувала багато потрібних річей для полонених, так само, як збрала від своїх добродійок і членкинь силу теплої одіжи і білизни. Бюро Комітету провадить величезну на всіх мовах переписку та відбуло безконечне число побачень. Взагалі можна сказати, що як діяльність Комітету і далі буде розвиватися так, як на початку, не вистарчить ані тої кімнати, яку їй уділено було, а прийдеться наймати ціле помешкання, ані обмежуватися на тісній колі співробітниць. Вже зараз виникає конечна потреба збільшити числом Бюро... З признанням тут треба відзначити активну відданість справі нашого Комітету осіб з Патронату, а спеціально панству Жан Мартен і панству Бріке. Ще з признанням треба відзначити поради і поміч організаційну доволітного делегата Міжнародного Червоного Хреста і Помочи Дітям п.В. Гльора, Женевця, який довгі роки жив в Варшаві, був знайомий з визначними діячами української колонії і навіть особисто з пок. Головним Отаманом Симоном Петлюрою та його дружиною. Взагалі діяльність і праця Комітету зустріла і даліше зустрічає надзвичайну симпатію і піддержку в швейцарським громадянстві; дарма, що досі не було зроблено жадної пропаганди в пресі. На це ще прийде свій час! Що найбільше гальмує діяльність і розвиток Комітету, так те, що в ній замало українок та й ті примушені йому уділяти лише час свій вільний від щоденної праці на існування...

Пожертви працею, грошима, речами на користь українських полонених, збігців, жертв війни і вояків приймає « Comité et Ouvreiro Ukrain-Suisse a l profit de soldats et victimes de la guerre, affilié à la section de la Croix Rouge Ukrainienne de Canada ». Вислати на адресу Голови Комітету : Madame Ida de Batchinska, 3, rue de la Confédération, Genève, Suisse. Ch. postal I. 5037.

У Франції можна складати в Українській Бібліотеці імені С. Петлюри в Парижі на адресу : Mr. Rudicev. 41, rue de la Tour d'Auvergne. Paris 9e.

Подаючи ці кілька відомостей про засновання і результати першого місяця діяльності Українського Комітету Червоного Хреста в Женеві, мушу в цім листі переказати українському громадянству на еміграції його уклінне і разом негайне напіннення усім українським колоніям по-за межами національної території, на еміграції, як в Європі, так і в Америці і Азії, не забаритися і організовувати, де ще те не зроблено, подібні Комітети, Філії і Робітні Червонохресні та не баритися негайно увійти в тісний контакт, співробітництво й взаємну поміч з українським Комітетом Червоного Хреста в Женеві. Цей Комітет силою річей став осередковою організацією в центрі нейтральної Європи, в Женеві, місті, де концентруються усі зусилля гуманітарної помочи жертвам війни. Не кажучи вже про Міжнародний Червоний Хрест і Агенцію для розшуку полонених, тут є осідок Міжнар. Запомоги Дітям, Міжнародн. Асоціації так зв. «місця Женеві» (нейтральних територій, зон нерушних воюючих держав, де переховуються старі, жінки і діти та сконцентровані шпитали), нарешті Центр. Комітет Ліги Національних Червоних Хрестів і інших гуманітарних центральних організацій, започаткованих Союзом Народів.

Здається, немає потреби підкреслювати, що Комітет Українського Червоного Хреста в Женеві є виключно дієвою інституцією, абсолютною нейтральною, аполітичною й спеціально гуманітарною, ще й керованою спільними зусиллями українських і швейцарських жінок.

Отже К. У. Ч. Х. в Женеві своїм складом, географичним положенням в нейтральній країні й зв'язками вже грає і де далі війна тягтиметься, все більше гратиме ролю правдивого Центрального Комітету усіх українських червонохресних Комітетів і організацій за межами рідного краю. Тяжка і невблаганна доля України зараз з'єднала нещастям війни і брутальною силою усі майже землі нашої Батьківщини і тим диктує усім своїм синам і дочкам, на розсіянні сущим, одну й ту саму тактику в міцнім і свідомім об'єднанню головно на площині, благодійної діяльності. Тепер немає, здавалося іноді розбіжних ріжних частин нашої Землі, інтересів є лише одна соборна Україна, яка стогне під червоним чоботом

Єлисавета Прокопович, з доручення Українсько-Швейцарського Комітету й Робітні Червоного Хреста в Женеві, запрошує осіб, які б бажали стати в допомозі українським полоненим, збігцям, жертвам війни і воякам зголоситися в Українській Бібліотеці імені Симона Петлюри в Парижі до пана І. Рудичева

Але через цей «мертвий» період війни промайнули й де-які ознаки зміни стосунку до Совітів. І цей факт ми повинні одзначити.

Найперше, що є дуже цінним, це зміна настроїв що-до Совітів у англійській пресі. Так по промові Молотова 6 листопада англійські газети (за «Le Temps» з 8. II. 39) вже не жалують епітетів, як що-до самого Молотова, якого «Daily Telegraph» називає «гумористом першого сорта», так і відносно совітської політики, яку «Daily Herald» називає політикою «недоброзичливого нейтралітету».

По-друге італійська преса, вийшовши з мовчанки майже тотальної (за малими винятками), накинулася на Совіти і одностайно з нагоди заяви Комінтерна зголосилася вороже настроєною і особливо «Giornale d'Italia» і «Messaggero» виразно стали проти доктрини комунізму. Виразно негативне ставлення італійської опінії проти комунізму — союзника німців — виявилось ще ясніше у двох офіційних промовах — нового амбасадора Італії в Мадриді — генерала Гамбара і у відповіді ген. Франка з нагоди доручення ввірительних грамот першого другому. Обидві ці промови ствердили, що ні Італія, ні Іспанія не виріклися пакту проти Комінтерну, як це зробила Німеччина («Le Temps» з 9. II. 39).

Крім того «Le Temps» з 16. II. 39 приносить кореспонденцію з Мадриду, в якій, між иншим пише, що іспанський уряд сприяє в пресі появі передовиць, що нагадують, що «комунізм залишається смертельним ворогом, у всіх своїх формах і у всій своїй діяльності».

Як виходить держави Середземномор'я зберігають свою ідеологічну підставу, а саме вороже ставлення до большевизму й, як видно, до Совітів.

До речі вкажемо, що в останньому маніфесті Комінтерна з нагоди 22 річчя жовтневої революції, у пропагандовому, звичному для нас, лексиконі чи не вперше за останні часи згадано і українців, а саме «приймаючи братні народи України й Білоруси до Совітського Союзу, цей останній вирвав 13 мільйонів людей від страхіття війни».

Шкода, що Комінтерн не додає ще, що Совітський Союз вкинув ці 13 мільйонів людей у страхіття ГПУ та совітського режиму.

Взагалі ж відношення до Совітів, хоч і набирає, так би мовити, характеру дуже великої резерви й остороги, проте не виявляється чинно ворожим. Безперечно розвиток цього відношення залежатиме від поведінки в майбутньому самих совітів.

А виявити себе вони повинні, бо вони, як і Німеччина, стали, ніби, на так зв. «trottoir roulant» — рухомий тротуар і спинитися, або дати «задній хід» вже не можуть. Єдине, що залишається їм, — це рух вперед. А цей рух повинен їх привести до загибелі. Це очевидним є кожному неупередженому спостерігачеві.

Г. Юноша

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

В час великого терпіння, в час коли наш наїд переживає другу катастрофу, коли цитаделя нашої національної культури — Львів, вся Галичина та Волинь, — впали під ударами найлютішого нашого ворога — червоної Москви, відвічальність перед Батьківщиною тих з нас, що опинилися у вільних країнах є величезною.

Наш обов'язок мусимо сповнити...

З ініціативи Уряду УНР створено в Парижі Український Комітет, як автономну установу, що має завданням одстоювати українську національну ідею, практично переводючи в життя біжучі наші завдання, сприяючи створенню українських окремих частин у Франції чи союзних їй країнах, збільшуючи коло прихильних до нас чужинців, прагнучи до порозуміння між усіма українськими угрупованнями, як в Європі та Азії, так і в американських державах.

Розуміючи вагу тих завдань, що повстають перед ним, Комітет буде прагнути до досилення свого складу представниками всіх тих українських угруповань, з якими він прийде до бажаного порозуміння. Так само бажав Комітет встановити координацію праці з тими організаціями, які в інших країнах мають аналогічні з нашим Комітетом завдання.

В цей грізний і вирішальний час думка українська і чин мусять бути єдиними. Всі тактичні розхсдження, що могли ділити українське громадянство, впали перед лицем нової катастрофи нашої...

Не має нині ні Наддніпрянця, ні Галичанина, не має нині серед нас партій та угруповань, які б мали хоч найменшу підставу ворогувати між собою. Існують тільки українці, єдині думкою і волею...

На оборону права народів, на оборону справедливості в світі стали нині дві великі держави — Франція та Бритійська Імперія. Для нас, українців, не може бути жадних вагань: наше місце по їх боці. Всі наші надії зв'язані тісно з їх нею перемогою і ми всіма силами мусимо сприяти цій перемозі.

Німеччина та її проводир зрадили і собі самим і народам. Про це писалося вже не раз, але ми можемо нагадати ще одну кривду нам заподіяну: протягом кількох років найвідвічальніші представники третього рейху уперто підкреслювали свої «симпатії» до України, обіцяли «визволити» її з страшного московського ярма. Життя довело, що це був ще один політичний шантаж Німеччини. Підтримуючи буцім-то Карпатську Україну, ця держава, як це тепер нам відомо, робила з неї об'єкт торгу. Перед самою війною, звертаючись постійно до українців Галичини та Волині, говорючи про їхні кривди в Польщі, Німеччина віддала їх, в подяку, совітській Москві за її допомогу, віддала в руки

найзника, якому спомагає наш тисячолітньої давности ворог з усіма своїми могутніми технічними можливостями нівеліційного походу на Схід, на вивласнення української землі на користь колоністів свого, нам чужого і ворожого народу. Перед лицем цієї реальної й подвійної небезпеки, — комуністично-нацивської, — усі українці мусять спільно чинити для швидкого наближення і здійснення свого власного національного, українського ідеалу і тим більше в жадний спосіб не сваритися, не рижнитися, не конкурувати власне на ґрунті гуманітарної, червонохресної заповоги своїм братам в недолі...

Комітет Українського Червоного Хреста в Женеві прохає в повнім до нього довір'ї і певності йому допомогати словом і ділом, листом співчуття, поради й надісланням матеріяльної грошевої заповоги. Кожна «копійка» буде ужита лише і виключно для нашої народности вояків, полонених, збігців, хорих, інтернованих і інших нещасних жінок і дітей. Окрім того, Комітет У. Ч. Х. в Женеві прохає зголошуватися до нього особам з усієї еміґрації, головню жінок, громадських діячок з певним стажем і досвідом громадським та матеріяльною незалежністю, без ріжниць політичних переконань або вірування для співпраці і організації заповоги в її найріжноманітніших формах. Комітет шукає енерґійних з правдиво джентельменським складом вдачі жінок українок або в ї чужинок симпатиків на уповноважених в кожному найменшій осередку українців як в нейтральних країнах, так і в державах воюючих. Само собою розуміється, що праця з нашим Комітетом в Женеві, буде часом велика і відповідальна, иноді невдячна і коштовна як для здоров'я, так і для кишени, але абсолютно безплатна, гонорова й добровільна. Тому нам треба в ділі цім, людей великого серця, самопосвяти й енерґії та шляхетної відданости раз взятим на себе обов'язкам.

Хай Господь і Пречиста Мати Його в цю важку хвилину коли важиться на страшних терезах доля народів і в першу чергу України, спомагає усім тим обраним добровільцям, які узяли на себе тяжкий хрест заповоги знеможеному своєму ближньому...

Капобдієць

Женева, 25 жовтня 1939.

Просимо інші часописи передрукувати.

Справді у цій війні настав, так би мовити, «мертвий сезон»; тай ціла війна прибрала назву чудернацької, як висловився знаний французький письменник Дорґжелес. Поминаючи повітряні бої чи мінування кораблів здебільшого комерційних, або розкидання прокламацій з аеропланів — жадних серьєзних операцій не сталося.

Совіти, упоравшись з Литвсю, Латвією й Естонією, взялися були серьєзно за Фінляндію, але, зустрівши не менш серьєзний спротив, залишили переговори, звівши їх на нівець. Очевидно чекатимуть розвитку подій на Заході, щоби під завірюху зробити подібну до польської операції «прогульку».

На Заході із визначних подій сталося дві, але ні одна з них не вплинула на хід і розвиток війни.

Перша — це замах на Гітлера в Мюнхені. Підчас свята роковин початку гітлеровського руху в салі, де відбувалася зібрання, вже по од'їзді Гітлера стався вибух печельної машини, яка забила 6 чи 7 осіб та поранила біля 60-ти. Атака той має характер таємничий і, не дивлячись на настирливі запевнення німців, що то власне союзницькі агенти доконали атакату, треба припускати, що автори атакату є скорше якісь заховані німецькі чинники чи з правого чи лівого крила. Розголос той атакат має великий, але значіння рішаючого ніякого.

Друга подія — то спільна пропозиція королеви Голандії і короля Бельгії про знайдення шляхів для миру. Анґлійський король і Президент Французької Республіки одповіли зразу про те які умови повинні лягти в основу становища переходу на мир. Ці позиції загально відомі всім. Вони виголошувалися представниками анґлійської й французької влади. Головне з них — це безперечні гарантії проти аґресії, прсти принципа сили і відбудова Чехословаччини, Австрії й Польщі. Німеччина відповіла відмовою, себ-то заявила, що, очевидно, підставою для рзпочаття мирного стану може бути лише признання сучасного *statum quo*. Само собою, що при таких обставинах може зоставатися в силі лише продовження війни.

Яким шляхом це продовження війни буде йти далі — не може на передбачати. Чи то буде постійне тупцювання на місці на франко-німецькому кордоні, чи то буде якийсь розвиток чи продовження фронту в бік Бельгії й Голандії, чи відкриття нових театрв операцій — Румунія й Балкани — сьогодні не можна передбачати.

Але події мусять йти. Стояти вони не можуть. Можливо скоро, будемо свідками подій, які позначають майбутнє і вкажуть ясніше ті напрямні, по яких ці події підуть.